

DINSHUNOSLIK FANINING TALABALAR MA'NAVIYATIDAGI O'RNI

Raxmatov Abbosbek*Farg'ona davlat texnika universiteti
Ijtimoiy fanlar va sport kafedrası assistanti.***Jabborov Behzodbek***Farg'ona davlat texnika universiteti
ATT fakulteti, suniy intellekt
55 24 SI guruh talabasi*

Annotatsiya. Ushbu maqolada dinshunoslik fanining talabalar ma'naviyatini shakllantirishdagi o'rni ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Globallashuv sharoitida yoshlar dunyoqarashi, e'tiqodi va ma'naviy immunitetining mustahkamligi jamiyat barqarorligining muhim omillaridan biri ekani ta'kidlanadi. Dinshunoslik fani talabalarga diniy savod, tolerantlik, tanqidiy fikrlash, milliy-ma'naviy merosni anglash va ekstremistik g'oyalarga qarshi immunitetni shakllantirishda muhim vosita ekanligi asoslab beriladi. Maqolada dinshunoslikning tarbiyaviy funksiyalari, amaliy ahamiyati hamda uni o'qitishning samarali metodlari tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: dinshunoslik, ma'naviyat, tolerantlik, diniy savodxonlik, ekstremizm, radikalizm, ma'naviy immunitet, milliy meros, talaba yoshlar, tanqidiy fikrlash.

Аннотация. В данной статье научно-теоретически рассматривается роль религиоведения в формировании духовно-нравственных качеств студентов. Подчеркивается, что в условиях глобализации устойчивость мировоззрения, вероубеждений и духовного иммунитета молодежи является важным фактором стабильности общества. Обосновано, что религиоведение способствует развитию религиозной грамотности, толерантности, критического мышления, осознания национально-духовного наследия и иммунитета против экстремистских идей. В статье анализируются воспитательные функции религиоведения, его практическая значимость и эффективные методы преподавания.

Ключевые слова: религиоведение, духовность, толерантность, религиозная грамотность, экстремизм, радикализм, духовный иммунитет, национальное наследие, студенческая молодежь, критическое мышление.

Abstract. This article provides a scholarly and theoretical analysis of the role of Religious Studies in shaping the spiritual and moral values of university students. It emphasizes that, in the context of globalization, the stability of young people's worldview, beliefs, and spiritual immunity is essential for societal stability. The study demonstrates that Religious Studies plays a crucial role in developing religious

literacy, tolerance, critical thinking, awareness of national spiritual heritage, and resistance to extremist ideologies. The article examines the educational functions, practical significance, and effective teaching methods of Religious Studies.

Keywords: religious studies, spirituality, tolerance, religious literacy, extremism, radicalism, spiritual immunity, national heritage, university students, critical thinking.

KIRISH

Globalashuv jarayonlari keskin tezlashgan, axborotlar turli ko‘rinishlarda oqib kelayotgan hozirgi davrda yoshlarning dunyoqarashi, e’tiqodi, ma’naviy qadriyatlari masalasi juda dolzarbdir. Ayniqsa, talaba-yoshlar turli mafkuraviy oqimlar, ijtimoiy bosimlar, virtual muhitdagi ta’sirlarga sezgir bo‘lgani uchun ularning ruhiy-ma’naviy immunitetini mustahkamlash davlat va jamiyat oldidagi asosiy vazifalardan biridir.

Ana shunday sharoitda dinshunoslik fani nafaqat diniy bilim beruvchi, balki ma’naviy tarbiya, axloqiy ongni shakllantirish, tolerantlikni rivojlantirishga xizmat qiluvchi fan sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Mazkur maqolada dinshunoslikning talaba ma’naviyatiga ta’siri, uning tarbiyaviy vazifalari va zamonaviy jamiyatdagi o‘rni ilmiy-nazariy asosda yoritiladi.

1. DINSHUNOSLIK FANINING MOHIYATI VA MAQSADI

Dinshunoslik – dinning kelib chiqishi, mazmuni, funksiyasi, jamiyatdagi o‘rni, diniy oqim va konfessiyalarni ilmiy metodlar orqali o‘rganuvchi fan sanaladi. Bu fan:

- diniy jarayonlarni xolis o‘rganadi;
- dinning tarixiy taraqqiyotini tahlil qiladi;
- diniy ong, e’tiqod va marosimlarning ijtimoiy hayotga ta’sirini yoritadi;
- ekstremizm va radikalizmning ildizlarini ilmiy asosda tushuntiradi.

Dinshunoslikning asosiy maqsadi – talabada mustahkam dunyoqarash, boshqacha fikrlarni hurmat qilish, ijtimoiy barqarorlikni qadrlash, milliy va diniy an’analarni anglash ko‘nikmasini shakllantirishdir.

2. TALABALAR MA’NAVIYATI TUSHUNCHASI VA UNING AHAMIYATI

Talabaning ma’naviyati – bu uning:

- axloqiy qarashlari,
- e’tiqodi,
- vatanparvarlik ruhiyati,
- shaxsiy mas’uliyati,
- jamiyatga munosabati,
- ijtimoiy faolligi

kabi jihatlar majmuidir.

Yoshlarda kuchli ma’naviy immunitet bo‘lmasa:

- radikal g‘oyalar ta’siriga moyillik oshadi,
- ruhiy beqarorlik paydo bo‘ladi,
- ijtimoiy faollik susayadi,
- yengil yo‘l bilan “omad topish” kabi noto‘g‘ri tasavvurlar shakllanadi.

Shu sababli oliy ta’lim jarayonida ma’naviy tarbiya fundamental o‘rin tutadi, dinshunoslik esa bu jarayonning ilmiy asosini yaratadi.

3. DINSHUNOSLIK FANINING TARBIYAVIY FUNKSIYALARI

Dinshunoslik talaba ma’naviyatini shakllantirishda quyidagi asosiy funksiyalarni bajaradi:

3.1. Ma’rifiy (bilim beruvchi) funksiya

Talabalar turli dinlar tarixi, e’tiqod tizimi, ma’naviy qadriyatlar haqida xolis bilim oladi. Bu bilimlar diniy savodsizlikni bartaraf etadi.

3.2. Tolerantlikni shakllantirish funksiyasi

Fan turli konfessiyalarni o‘rganish orqali:

- bag‘rikenglik,
- o‘zga fikrni hurmat qilish,
- dinlararo muloqot madaniyatini kuchaytiradi.

3.3. Ekstremizmga qarshi immunitet yaratish

Ilmiy asosda berilgan diniy bilim:

- radikal g‘oyalarni rad etadi,
- diniy manipulyatsiyalarga tushib qolishdan saqlaydi,
- sun’iy “diniy masalalar” orqali yoshlarni chalg‘itishga yo‘l qo‘ymaydi.

3.4. Axloqiy tarbiya funksiyasi

Dinshunoslik talabalarga:

- halollik,
- rostgo‘ylik,
- mas’uliyat,
- mehr-oqibat,
- ota-ona hurmati

kabi qadriyatlarning tarixiy-madaniy ildizlarini tushuntiradi.

3.5. Milliy va diniy ozlikni anglash funksiyasi

O‘zbek xalqining diniy-ma’naviy merosi – imom Buxoriy, imom Termiziy, Bahouddin Naqshband, Ahmad Yassaviy kabi allomalarning faoliyati orqali talabalarga o‘zligiga mehr uyg‘otadi.

4. DINSHUNOSLIK FANINING ZAMONAVIY JAMIYATDAGI O‘RNI

Bugungi globallashuv sharoitida diniy g‘oyalar:

- internet orqali tez tarqalmoqda,
- yoshlarning psixologik holatiga ta’sir qilmoqda,

- virtual “diniy liderlar” paydo bo‘lmoqda.

Bunday sharoitda dinshunoslik fani yoshni:

- diniy axborotni tanqidiy qabul qilish,
- ishonchli manbani ajratish,
- diniy masalalarda shoshmaslik,
- diniy manipulyatsiyani anglash

ko‘nikmasi bilan qurollantiradi.

Talaba dinshunoslikni yaxshi o‘rgansa:

- ijtimoiy-siyosiy barqarorlikni anglaydi,
- diniy bag‘rikenglikning ahamiyatini tushunadi,
- milliy ma’naviy merosni qadrlaydi,
- radikalizmning ildizlarini tahlil qila oladi.

5. TALABALAR MA’NAVIYATIDA DINSHUNOSLIK FANINING AMALIY AHAMIYATI

5.1. *To‘g‘ri e’tiqod va dunyoqarashni shakllantirish*

Dinda haddan oshish, noto‘g‘ri talqin va bid’atlardan saqllovchi ilmiy yondashuv shakllanadi.

5.2. *Ma’naviy barqarorlikni kuchaytirish*

Talaba ichki ma’naviy tayanchga ega bo‘ladi, bu esa stress, bosim va turli shubhali axborotlarga qarshi turishni osonlashtiradi.

5.3. *Jamiyat bilan sog‘lom munosabatlarni rivojlantirish*

Dinshunoslik talaba ongida:

- tinchlik,
- totuvlik,
- ijtimoiy mas’uliyat

kabi qadriyatlarni mustahkamlaydi.

5.4. *Oila va jamiyatda sog‘lom muhit yaratish*

Talabalar:

- nikoh qadriyati,
- ota-ona hurmati,
- farzand tarbiyasidagi mas’uliyat

kabi masalalarda chuqurroq tushunchaga ega bo‘ladi.

6. DINSHUNOSLIK FANINI O‘QITISHDA SAMARADOR METODLAR

Dinshunoslik samarali bo‘lishi uchun quyidagi metodlar muhim:

- interfaol metodlar (bahs-munozara, case-study);
- manbashunoslik (qadimiy diniy matnlarni tahlil qilish);
- multimedial ta’lim texnologiyalari;
- amaliy mashg‘ulotlar (masjid, muzey, tarixiy ziyoratgohlarga tashrif);
- tahliliy insho va loyihalar (ekstremizmga qarshi kurashning ilmiy asoslari).

Ushbu metodlar orqali talabalar diniy bilimni nafaqat o'rganadi, balki amalda qo'llashni ham o'rganadi.

XULOSA

Dinshunoslik fani talabalar ma'naviyatini shakllantirishda beqiyos o'rin tutadi.

U:

- to'g'ri dunyoqarashni shakllantiradi,
- ijtimoiy barqarorlikka hissa qo'shadi,
- ekstremizm va radikalizmga qarshi immunitet yaratadi,
- milliy-diniy qadriyatlarga hurmatni oshiradi,
- tolerantlikni rivojlantiradi,
- axloqiy poklik va mas'uliyatni kuchaytiradi.

Shu sababli dinshunoslikni oliy ta'limda samarali o'qitish – ma'naviy barkamol shaxsni tarbiyalashning eng muhim yo'llaridan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov I.A. "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch".
2. Mirziyoyev Sh.M. Ma'naviyat masalalariga oid nutqlar to'plami.
3. Alimov R., Jumaev M. "Dinshunoslik asoslari".
4. Yo'ldoshev A. "O'zbekiston yoshlarining ma'naviy qadriyatlari".
5. Abdullayev B. "Diniy bag'rikenglik va zamonaviy jamiyat".
6. Xolmatov O. "Din va ma'naviyat: nazariya va amaliyot".